

Obsah

1	Úvod	9
1.1	Vymezení základních pojmů.....	11
2	Výslech.....	15
2.1	Vývoj problematiky výslechu	15
2.2	Pojem a cíl výslechu.....	15
2.3	Druhy výslechů	16
3	Výslech osoby mladší 15 – ti let	18
3.1	Předvolání	18
3.1.1	Povinnost vyrozumění rodičů (zákonných zástupců)	19
3.1.2	Přizvání dalších osob dle ustanovení trestního řádu	19
3.1.3	Přiměřenost poučení.....	21
3.2	Zvláštnosti výslechu nezletilých osob.....	21
3.2.1	Vliv věku na výslech nezletilého	23
3.2.2	Příprava výslechu	25
3.2.3	Analýza získaných informací a materiálů k případu.....	26
3.2.4	Volba vhodného místa konání výslechu	26
3.2.5	Stanovení doby výslechu.....	27
3.2.6	Způsoby dokumentace a protokolace výslechu.....	28
3.2.7	Využití názorných pomůcek při výslechu dětí.....	30
3.3	Psychologické zvláštnosti výslechu dětí	30
3.3.1	Sugesce.....	31
3.3.2	Další faktory negativně ovlivňující průběh výslechu nezletilců.....	32
3.3.3	Věrohodnost	33
3.4	Rozdělení základních taktických postupů výslechu.....	34
3.4.1	Navázání kontaktu s vyslychanou osobou	35
3.4.2	Působení na vyslychanou osobu.....	36
3.4.3	Analýza výpovědi v průběhu výslechu	37
3.4.4	Vyhodnocení chování vyslychané osoby	38
3.5	Přítomnost a činnost pedagogického pracovníka při výslechu	38
3.6	Výslech dětí jako obětí pohlavního zneužívání	39

4	Odborné a psychologické aspekty osobností nezletilých pachatelů a obětí.....	42
4.1	Nezletilý pachatel.....	42
4.2	Nezletilá oběť.....	43
5	Kasuistiky.....	46
6	Úprava podmínek stanovených trestním řádem formou návrhů de lege ferenda.....	57
7	Závěr	60
8	Přehled pramenů a použité literatury	62
9	Přílohy.....	64

1 Úvod

Získávání informací od osob, které může mít podle povahy procesního stadia nebo skutku zpravidla podobu podání vysvětlení nebo výslechu, patří mezi nejčastější úkony policistů v souvislosti s odhalováním a objasňováním protiprávního jednání.

Jedná se o psychologicky náročnou činnost, kterou se zabývá forenzní psychologie, bez ohledu na to, v jakém procesním postavení se vyslýchané osoby nacházejí (poškozený, svědek, podezřelý, trestně stíhaný - obviněný).

Výslechy osob jsou jednou ze základních policejních činností, které jsou přísně regulovány trestním právem. Základní zásady průběhu a dokumentace uvedených činností jsou právně upraveny v zákoně č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní řád“). Jedná se o jeden z nejčastěji používaných úkonů v rámci trestního řízení.

K nejsložitějším a nejnáročnějším výslechům patří výslechy dětí. Ty jsou nejen velmi náročné pro osobu vyslýchanou opakovaním traumatizujících zážitků i pro vyslýchajícího na přípravu výslechu, náročnost těchto výslechů se projevuje rovněž v přípravě zvolených taktických postupů a jejich realizaci.

Stále více dětí je nuceno v dnešní době vystupovat v roli svědka, který vypovídá před policejním orgánem nebo u soudu. Nejčastější příčinou, kdy je dítě nuceno vystupovat v roli svědka před orgány činnými v trestním řízení, je sexuální zneužívání těchto dětí. Tato zkušenost pro ně může být traumatizující, mohou se u nich objevit zraňující zážitky, které zanechávají pocity křivdy, vlastní viny a nesmazatelné vzpomínky, které se mohou vracet do citlivého dětského vědomí.

V současné době se dostává do popředí i otázka dětské prostituce a pornografie. Díky této skutečnosti velmi často dochází k výslechům dětí v souvislosti s jejich sexuálním zneužíváním. Proto by mělo být

snahou všech složek zúčastněných v rámci trestního řízení usnadnit tento proces a co nejvíce minimalizovat riziko nežádoucího stresování dětí.

Práce s dětmi a nezletilými osobami v rámci trestního řízení je jednou z činností, kde je nutnost nasazení speciálně vyškolených a zejména velmi dobře prakticky připravených pracovníků Policie České republiky (dále jen „Policie ČR“).

Aby tito specialisté byli co nejlépe odborně připraveni na svou velmi důležitou a odpovědnou práci, musí absolvovat nespočet různých školení, instruktážně metodických zaměstnání a odborných stáží se zaměřením na nejčastější specifika a problémy, se kterými se mohou v rámci výslechnů dětí a nezletilých osob setkat.

Jako v každém jiném oboru je i v policejní práci velmi důležité se neustále vzdělávat a získávat co nejvíce dostupných a nových informací. To platí i pro metodiku výslechu nezletilců. Studium a následnou vhodnou aplikací nových poznatků v praxi se zvyšuje odbornost specialistů určených k vykonávání této citlivé policejní práce.

Tato práce by mohla v budoucnu svoji měrou přispět, jako jeden z dalších zdrojů načerpání teoretických znalostí, k dalšímu odbornému růstu nejen pracovníků Policie ČR ale i pracovníků ostatních subjektů podílejících se na práci s dětmi, zejména pak se zaměřením na procesní úkony v trestním řízení s osobami mladšími patnácti let.

1.1 Vymezení základních pojmů

V této práci jsou použity následující **základní pojmy, které souvisí s věkem osoby, který je důležitý z hlediska trestní odpovědnosti osoby a následně i pro trestní řízení.** Základní pojmy, týkající se věku, jsou posuzovány jak z hlediska trestněprávního, tak i z hlediska občanskoprávního.

Zletilý, zletilost je pojem, vyjadřující způsobilost fyzické osoby k právním a protiprávním úkonům z hlediska trestněprávního i občanskoprávního. V České republice nabývá občan zletilosti dovršením 18 let věku. Další možností nabytí zletilosti před dovršením požadovaného věku je uzavření manželství. V tomto případě není rozhodné, zda-li se jedná o manželství platné (na základě povolení soudu) nebo neplatné (bez povolení soudu). Zletilost nabytá tímto způsobem již nezaniká. Z trestněprávního hlediska je nabytí zletilosti uzavřením manželství irelevantní.

Mladistvý je trestněprávním pojmem, který vymezuje počátek trestní odpovědnosti fyzické osoby za spáchaný trestný čin i přestupek a dále vymezuje zvláštnosti trestní odpovědnosti a trestního řízení proti mladistvým.

„Trestní odpovědnost mladistvého začíná spáchaním trestného činu v den, který následuje po dni dovršení patnácti let a končí v den dovršení osmnáctého roku života“.¹

Spáchá-li tedy osoba mladistvá čin jinak trestný v den svých osmnáctých narozenin, pohlíží se na ni stále jako na osobu mladistvou. Jestliže však spáchá výše uvedený čin v den svých patnáctých narozenin, není trestně odpovědná.

Na osoby mladistvé se při spáchaní trestného činu užijí zvláštní ustanovení zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za

---

¹ Chmelík, J.: *Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži*. Praha, MV ČR, 1998, s.4.

protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Osoba blízká věku mladistvého je pojem v největší míře užívaný praxí a kriminologií. Z hlediska výměry trestu při rozsudku je užit jako polehčující okolnost v ustanovení § 33 písm. b) zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákon“). Jedná se o časové období mezi osmnáctým a devatenáctým rokem života. V tomto časovém úseku lze za určitých podmínek fakultativně uplatnit zvláštní způsoby řízení proti mladistvému.

Věk 12 let je pojem, který je důležitý z hlediska ukládání ochranné výchovy. Ochranou výchovu uloží soud v občanskoprávním řízení, jestliže osoba, která dovršila dvanáctý rok svého věku a je mladší než patnáct let, spáchala některý trestný čin, za jehož spáchání trestní zákon umožňuje uložit výjimečný trest. Takto může soud učinit i v případě, kdy by osoba mladší patnácti let spáchala čin, který by jinak byl trestným činem, jestliže je to nutné k zajištění její řádné výchovy.

Dítě – pojem, který je stanoven **Úmluvou o právech dítěte**. Podle této úmluvy přijaté dne 20.11.1989 v New Yorku se dítětem rozumí osoba mladší osmnácti let, pokud nedosáhla zletilosti dříve (viz. naše občanskoprávní úprava - nabytí zletilosti uzavřením manželství). Pojem **dítě**, jako takový, není využit v trestním řádu, je naopak využit v trestním zákoně ve vybraných skutkových podstatách (např. obchodování s dětmi, opuštění dítěte, únos).

Za dítě je podle § 216b trestního zákona považována (pokud nedovršila zletilosti dříve) osoba mladší než 18 let. Trestně právní pojem tedy koresponduje s občanskoprávním vyjádřením nezletilosti.

Pro účely závazného pokynu policejního prezidenta, kterým se upravuje systém práce a postupy příslušníků Policie České republiky při odhalování a dokumentování kriminality dětí a trestné činnosti páchané na mládeži se rozumí „*dítětem každá osoba mladší osmnácti let, i v*

případě, že zletilost nabyla před dosažením tohoto věku podle zvláštního právního předpisu - § 8 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, kde se v tomto závazném pokynu mluví o mládeži, rozumí se tím též děti“.²

Osoba mladší 15 let je pojem trestněprávní, z hlediska této práce společně s dalším pojmem **nezletilý** velice důležitý. Jsou takto označovány osoby, které v době spáchání trestného činu nedovršily 15 let věku a jejich trestní odpovědnost je tudíž vyloučena (§ 11 trestního zákona).

„Hranice trestní odpovědnosti dosažením věku 15 let je relativizována ustanovením § 5 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže – mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho nebezpečnost pro společnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný“.³

Minimální hranicí pro trestní odpovědnost je z hlediska věku den, který následuje po dovršení patnáctého roku věku. Tuto skutečnost není možné opomenout, jelikož by mohl nastat případ, kdy v době spáchání skutku pachatel nemusel skutečně dosáhnout věku patnácti let . Na výše uvedenou možnost zákonodárce reagoval tím, že trestní odpovědnost osoby posunul časově až na následující den po dovršení výše uvedeného věku.

Pojem osoba mladší 15 let se v trestním řízení užívá k označení kategorie osob podléhajících zvláštnímu režimu při výslechu svědků, kdy osoby mladší 15 let mohou být vyslyšány jako svědci nebo od nich může být požadováno podání vysvětlení. Pro výslech dětí jako svědků trestní řád nestanovuje žádnou věkovou hranici. U těchto svědků je třeba přihlédnout k mentální úrovni a k jejich věku. Jelikož se většinou jedná o osoby v procesním postavení poškozeného, vyžaduje se při jejich

---

² Závazný pokyn policejního prezidenta ČR č. 8/2002, kterým se upravuje systém práce a postupy příslušníků Policie České republiky při odhalování a dokumentování kriminality dětí a trestné činnosti páchané na mládeži, Čl. 1, písm. a

³ Hejda, J.: Trestní právo hmotné, Praha, Oeconomica, 2006, s.10.

výšejších diferencovaný přístup vzhledem k jejich téměř žádným právním znalostem a mentální a osobnostní vyspělosti..

Tuto kategorii osob trestní řád označuje jako osoby, které pro nedostatek věku nejsou trestně odpovědné (§ 11 odst. 1, písm. d) trestního řádu).

Trestní zákon v některých skutkových podstatách označuje tímto pojmem skupinu osob, která požívá zvýšené trestněprávní ochrany. Zejména pak při sexuálně motivovaných trestných činech, kdy spáchání takového činu na dětech je pro společnost velmi nebezpečné z hlediska dalšího vývoje dítěte v dospělého člověka, jako „plnohodnotného člena společnosti“.

Nezletilý – tímto pojmem se označuje fyzická osoba, která nedovršila 18 let věku nebo nenabyla zletilosti manželstvím. Z občanskoprávního hlediska je s nezletilostí spojena způsobilost fyzické osoby k právním úkonům.

Nezletilí mají způsobilost však jen k takovým právním úkonům, které odpovídají jejich věku a jsou svou povahou přiměřené jejich rozumové vyspělosti. Způsobilost k právním úkonům zaniká smrtí, prohlášením fyzické osoby soudem za mrtvou, soudním rozhodnutím, kterým bude způsobilost osoby k právním úkonům omezena, nebo osoba prohlášena za nezpůsobilou k právním úkonům.

Pojem **nezletilý** je často využíván v trestněprávní praxi pro označení osob ve věku do 15 let, trestní právo jej neuznává.

2 Výslech

2.1 Vývoj problematiky výslechu

Výslech, jako prostředek získání výpovědi, má bohatou historii. Byl prováděn ve všech společenskoekonomických společenstvích, počínaje otrokářským řádem, přičemž byly využívány různé výslechové metody. Od 50 let 20. století vznikaly první práce, zabývající se aplikací psychologie na výslechovou praxi. Objektivnější a komplexnější jsou však až práce, které vznikaly v šedesátých a sedmdesátých letech, i když se řada těchto publikací více věnovala psychologii. Jiné práce se při popisování taktiky výslechu okrajově zmiňují o psychologických aspektech. V dnešní době je stav vědeckého poznání, které se týká psychologie osobnosti, velmi široký. Proto je většina těchto prací bez zaměření na konkrétní odbornou problematiku, práce jsou naopak obsáhlé a zaměřené především na teorii.

2.2 Pojem a cíl výslechu

Pojem výslechu je v dostupné literatuře uváděn z různých pohledů. V kriminalistice rozumíme výslechem „*kriminalistickou metodu, kterou se na základě zákona získávají formou výpovědí (vysvětlení) kriminalisticky a právně relevantní informace z paměťových stop uložených ve vědomí vyslýchaných osob za přísného dodržení zákonem daných práv a povinností vyslýchaného i vyslýchajícího*“.⁴ Jiný autor uvádí, že výslech je „*samostatnou metodou kriminalistické praktické činnosti a trestněprocesním úkonem, který je určován aktivní činností vyslýchajícího a je zaměřen k tomu, aby výpovědi vyslýchaného byly získány úplné a věrohodné poznatky o vyšetřované události*“.⁵

---

⁴ Hejda, J.: *Kriminalistika, Praha, Oeconomica, 2006, s.48*

⁵ Pješčak J. a kol.: *Kriminalistika, Praha, Naše vojsko, 1982, s. 155*

Z pohledu psychologie je výslech, jako pojem trestněprávní, specifickým případem sociálních aktivit člověka, psychologíí nazvaných jako – dialog, rozhovor, jednání, projednávání nebo sociální styk. Především je však výslech **procesním úkonem, jenž je upraven trestním řádem**. Užívá se u každého trestného činu, při vyšetřování každé kriminalisticky relevantní události.

Cílem výslechu je získání věrohodných a úplných údajů, které mají přispět ke zjištění objektivní pravdy v konkrétní trestní věci. Aby byl splněn cíl výslechu, je nutné dodržení podmínky aby výpověď byla získána v souladu se zákonem, tedy při výslechu provedeném dle ustanovení trestního řádu. Cíl výslechu je možné také definovat jako **získání co nejdělehodnějších a nejpřesnějších informací důležitých ke zjištění opravdového skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti**.

2.3 Druhy výslechů

Výslechy rozlišujeme podle těchto hledisek: procesní postavení vyslýchané osoby, podle stádií trestního řízení, podle věrohodnosti a úplnosti výpovědi, podle psychického a fyzického stavu, podle formy výslechu.

1. podle procesního postavení vyslýchané osoby: výslech (podání vysvětlení) osoby na věci nezúčastněné, poškozeného, výslech zadržené podezřelé osoby, výslech trestně stíhané osoby (obviněný)⁶, obžalovaného, znalce
2. podle stádií trestního řízení: podání vysvětlení, výslech v přípravném řízení, výslech při soudním řízení
3. podle věrohodnosti a úplnosti výpovědi: výslech lhocího svědka, nelhocího svědka, lhocího obviněného, obviněného lživě obviňujícího sebe nebo křivě obviňujícího jinou osobu, nelhocího obviněného

---

⁶ Blíže: zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

4. podle psychického a fyzického stavu vyslýchané osoby: výslechy dětí, mladistvých osob, fyzicky a psychicky defektních osob, nemocných, zraněných a umírajících osob, těhotných žen

5. podle formy výslechu: monolog, dialog, opakovaný výslech, neodkladný a neopakovatelný úkon, výslech formou konfrontace, výslech prováděný v rámci jiných úkonů dle ustanovení trestního řádu, nebo před jejich započítím (vyšetřovací pokus, rekonstrukce, rekognice, prověrka výpovědi na místě).

3 Výslech osoby mladší 15 – ti let

3.1 Předvolání

Výslech dětí má být ve smyslu Závazného pokynu policejního prezidenta ČR č. 8/2002, kterým se upravuje systém práce a postupy příslušníků Policie České republiky při odhalování a dokumentování kriminality dětí a trestné činnosti páchané na mládeži (dále jen „pokyn č. 8/2002“) prováděn příslušným specialistou služby kriminální policie a vyšetřování, který je v tomto smyslu odborně školen. Tento závazný pokyn policejního prezidenta a dále trestní řád upravují a pro vyslýchajícího přesně stanovují i způsob předvolání nezletilého k výslechu.

Osobu mladší patnácti let lze předvolat k podání vysvětlení, k výslechu nebo k jinému úkonu dle ustanovení trestního řádu prostřednictvím

- jeho zákonného zástupce
- školy, jejíž je žákem, nebo jiného obdobného zařízení
- orgánu sociálně-právní ochrany

Jestliže závažnost a neodkladnost prováděného šetření ve věci vyžaduje předvedení⁷ osoby mladší patnácti let, má být předvedení provedeno policisty v občanském oděvu a k převezení předváděné osoby má být použito civilní motorové vozidlo Policie ČR. V případě, že je předvedení prováděno ze školského zařízení, má být zajištěna přítomnost třetí osoby, a to jak po celou dobu služebního zákroku, tak i u dalších služebních úkonů, které jsou následně prováděny. Jestliže následně po provedení všech nezbytných úkonů pominou důvody předvedení, musí být předvedená osoba neprodleně předána zpět do školy nebo zařízení odkud byla předvedena, měla by být osobně předána pedagogickému pracovníkovi nebo zákonnému zástupci.

---

⁷ § 12 a § 13 odst. 6 zákona České národní rady č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

3.1.1 Povinnost vyrozumění rodičů (zákonných zástupců)

Mezi povinnosti vyslychajícího patří vyrozumění rodičů (zákonného zástupce) o konání výslechu, a to i v případě, že výslech dítěte bude prováděn ve školském zařízení. Jelikož by mohla následná přítomnost rodičů (zákonných zástupců) podstatnou měrou ovlivnit vyslychanou osobu, musí vhodnost přítomnosti těchto osob u výslechu zvážit sám vyslychající.

Jestliže je zcela nepochybné, že rodiče nemohou dítě svou přítomností při výslechu ovlivňovat a naopak jejich přítomnost může dítě zklidnit, je z praktického hlediska jejich blízkost u vyslychaného dítěte vhodná. Naopak v případě, že se bude jednat o mravnostní delikt a v případě, že se trestného činu na dítěti dopustil některý z rodičů není přítomnost rodičů při výslechu vhodná, dalo by se říci, že je přímo nežádoucí.

Povinnost o vyrozumění výše uváděných osob je upraveno ustanoveními uvedenými v trestním řádu a dále v pokynu č. 8/2002.

3.1.2 Přizvání dalších osob dle ustanovení trestního řádu

Podle českého trestního práva procesního mají být k policejnímu výslechu dětí do patnácti let přibírány osoby s pedagogickým vzděláním a praxí, nebo jiné osoby mající vzdělání v oborech, které jsou zaměřeny k ochraně oprávněných zájmů dětí.

Povinnost k výslechu osoby mladší než patnáct let přizvat pedagoga, nebo jinou osobu, která má praxi a zkušenosti s výchovou mládeže stanovuje vyslychajícímu § 102 trestního řádu.

Psychiatr nebo psycholog - soudní znalec - může vystupovat v různém procesním postavení. Může vystupovat jako osoba přibraná podle ustanovení § 102 trestního řádu nebo se může výslechu zúčastnit

jako soudní znalec, neboť všechny uvedené možnosti jsou v souladu se zákonem.

Osoba přibraná podle ustanovení § 102 trestního řádu je činná pouze aktuálně při úkonu samém, případně může být později vyslechnuta k okolnostem výslechu v jednání před soudem a nevypracovává žádnou zprávu nebo posudek. Její účast by měla být aktivní. Má možnost po dohodě s vyslychajícím klást dítěti samostatné otázky, a to až do té míry, že pak větší část výslechu vede sama. Pokud výslech provádí pouze policista, pak přibraná osoba má dozírat na to, aby dítěti nebyly kladeny otázky návodné, úskočné nebo pro dítě nesrozumitelné z důvodu jeho věku, aby při protokolaci nedocházelo k dezinterpretaci obsahu sdělení dítěte, aby dítě nebylo zastrašováno, či jinak vystaveno extrémní psychické nebo fyzické zátěži. V tomto ohledu přibraná osoba může, vlastně je povinna, do výslechu vstupovat s návrhy, případně s protesty.

Tyto osoby by měly přispět ke správnému vedení výslechu s ohledem na stupeň duševního vývoje dítěte a na předmět výslechu. Mohou být také nápomocny při navázání psychologického kontaktu mezi vyslychajícím a vyslychanou osobou, při získání důvěry. Jako přibrané osoby k výslechu mohou být učitelé, vychovatelé, lékaři především z oborů dětské psychologie a psychiatrie, sexuologové zejména, jedná-li se o mravnostní delikty.

Nemělo by se stát, že jako další přibranou osobou by byl druhý pracovník Policie ČR, byť by měl pedagogické vzdělání. V praxi je takový postup vyloučen. Účast policisty jako přibrané osoby by mohla být napadána vzhledem k nestrannosti a objektivnosti provedeného procesního úkonu a následně i celého trestního řízení.

Účast dalšího vyšetřovatele při výslechu osoby mladší 15 let, byť by se jednalo o osobu pedagogicky vzdělanou, je v rozporu se zákonem.⁸

---

⁸ *Bliže: Zvláštní zpráva Nejvyššího státního zastupitelství o trestné činnosti páchané mladistvými a nedospělci a trestné činnosti páchané na dětech a na mládeži ze dne 15.6.1998, čj. 1 Spr 135/98*

3.1.3 Přiměřenost poučení

Při poučení svědka, kterým je nezletilá osoba mladší patnácti let, je nutné si uvědomit, že v některých bodech by šlo o poučení zřejmě nepřiměřené jeho věku. Jedná se o poučení o trestních následcích za vědomě nepravdivou výpověď, o trestních následcích porušení zákona, hrozbu sankcí podle § 98 trestního řádu (svědek se nedostaví k výslechu bez řádné omluvy) a o poučení o podmínkách zákazu výslechu podle ustanovení § 99 trestního řádu.

Není vhodné citovat příslušná ustanovení trestního řádu protože by je dítě mohlo vnímat jako zastrašování, což by se negativně projevilo při samotném výslechu. Nejvhodnějším způsobem je navození kamarádského vztahu se zdůrazněním potřeby pravdomluvnosti.

Jedná se o věkovou kategorii, kterou můžeme podle stupně rozumového vývoje rozdělit do dvou skupin. Děti ve věku do 7 let a děti od 8 do 15 let, děti již navštěvující školní zařízení. Právě děti v této skupině si již utváří svůj vlastní názor, uvědomují si svůj vztah k rodině a k ostatním osobám, jsou schopny si již utvářet vlastní úsudek.

Nezletilé ve věkovém rozmezí mezi 15 až 18 lety je možno poučit ve stejném rozsahu jako osobu dospělou. Jsou již schopny rozsah poučení pro dospělé osoby pochopit, jelikož jejich stupeň rozumového vývoje a poznání je již dost vysoký. Jedná se však již o osoby mladistvé, kdy postup při jejich výslechu a povinnost orgánů činných v trestním řízení vždy podrobně poučit mladistvou osobu upravuje zákon o soudnictví ve věcech mládeže.⁹

3.2 Zvláštnosti výslechu nezletilých osob

---

⁹ Blíže: zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů

Pro dosažení cíle výslechu je velmi důležité citlivé navázání kontaktu s vyslychaným dítětem a získání jeho důvěry. Vyslychající by měl mít na zřeteli sociální a psychický vývoj dítěte, pokusit se vžít do psychiky dítěte, měl by být trpělivý a klidný. Za nepřípustné je třeba označit především dva krajní způsoby vedení výslechu. První spočívá v přílišném vybočení hovoru od zájmové události, vyslychající ztrácí své postavení, dochází ke zlehčování výslechové situace, komplikuje se průběh výslechu a dosažení jeho cíle. Druhý způsob je uplatňování pouze úředního strohého tónu. Je třeba se dále vyvarovat projevům, zlosti, nenávisti, hněvu, zesměšňování a vyhrožování, aby nemohl být díky těmto skutečnostem narušen kontakt mezi vyslychajícím a vyslychaným. Výběr výslechového prostředí, které má na dítě velký vliv, zejména na jeho pozornost a soustředění je další důležitou skutečností, která by se neměla podceňovat. Další zvláštností se stejnou důležitostí jako výběr místa je pro další vývoj vyšetřování i zvolení doby provedení výslechu.

Dítě by mělo být vyslycháno pouze k takovým skutečnostem, o kterých je schopno hovořit a mentálně chápe jejich smysl, což je důležité zejména při výslechu dětí předškolního a mladšího školního věku. Při jejich výslechu je nutno počítat s jejich sklonem k fantazii a představivosti. Proto je nutné zvolit vhodný způsob formulace otázek, měly by být jasné (srozumitelné) a krátké.

Dítě by mělo hovořit pouze o tom, co samo skutečně vnímalo a prožilo, protože má výrazný sklon k vyplňování mezer ve své paměti tím, co vzniklo v jeho vlastní představě, co si přečetlo a nebo co mohlo slyšet od ostatních osob. Jestliže si dítě něco vymyslí, považuje to za skutečnost. Dokáže neustále opakovat svou nepravdivou výpověď. Je instinktivně náchylné přizpůsobovat výpověď tomu, kdo ji od něj vyžaduje. Dalším problémem, který se u dětí často vyskytuje, je problematické vzpomínání na časovou souvislost, kdy k vyšetřované události došlo. Jestliže je přistoupeno k opakování výslechu dítěte a jeho výpověď je více detailnější, můžeme mít podezření, že výpověď je nepravdivá.

Výslechy dětí by měly být neunavující, pokud možno krátké. Čím je dítě mladší, tím má být výslech kratší. V případě potřeby je možné udělat přestávku, aby si dítě odpočinulo.

V současné době se výpověď dítěte považuje za plnohodnotnou, a to z toho důvodu, že dítě je schopno si zapamatovat a vypovídat o detailech a podrobnostech, které dospělý člověk přehlíží a zapomíná. V minulosti byl však upřednostňován názor, že dětské výpovědi jsou ovlivnitelné řadou faktorů, např. fantazijní složkou, a proto byly považovány za nevěrohodné a nepřesné. Pozorně si musíme všimnout výrazů, které dítě v průběhu výslechu používá, zejména těch, které nejsou adekvátní jeho stupni duševního vývoje a věku. Mohou nasvědčovat skutečnosti, že by dítě mohlo být někým navedeno nebo ovlivněno a nebo by mohlo být nuceno k tomu, jak má na policii vypovídat.

Pokud má být dítě vyslycháno k okolnostem, jejichž oživování v paměti by mohlo s ohledem k jeho věku ovlivnit nepříznivě jeho duševní a mravní vývoj, měl by být výslech veden co nejšetrněji a takovým způsobem, aby jej už dítě v dalším řízení nemuselo opakovat.

Ve výslechové praxi nezletilců se často vyskytuje využití provedení neodkladného nebo neopakovatelného úkonu podle ustanovení § 158a trestního řádu, spočívajícího ve výslechu svědka. Provádí se na návrh státního zástupce a musí mu být přítomen soudce, který odpovídá za zákonnost provedení výslechu.

3.2.1 Vliv věku na výslech nezletilého

Při komunikaci s dětmi je nutné počítat s individuálními zvláštnostmi a rozdíly v jejich mentalitě a úrovni rozumových schopností, které jsou závislé na věku dítěte. Dalším problémem jsou možné poruchy chování, kdy dítě není vzhledem k jeho věku schopno respektovat normy

chování.¹⁰ Jsou všeobecně známy rozdíly ve vyjadřování dětí v závislosti na jejich věku, čím je dítě starší, tím je vyspělejší, má větší slovní zásobu a samozřejmě se u něho projevují určité komunikační návyky ze školy.

Nezletilce rozdělujeme do několika následujících skupin:

- děti předškolního věku (3-6 let)

jsou schopné si po určitou dobu zapamatovat ty skutečnosti, které viděly a dále je popsat, začínají chápat realitu, snaží se napodobovat chování dospělých. V případě, že dítě pochopí proč a kvůli jaké skutečnosti je vyslýcháno, jeho výslech může být proveden bez ohledu na jeho věk.

- děti mladšího školního věku (6-11 let)

nemají ještě dostatek životních zkušeností, proto mají zvýšenou fantazii a představivost, mají sklony ke zveličování, za skutečnost vydávají své výmysly, již si vytvářejí návyky logické úvahy a vnímání, nad tím co sdělují již začínají přemýšlet. U této skupiny dětí je důležité, aby byly vyslechnuty pokud je to z taktického hlediska možné, co nejdříve, protože zažité situace a nebo to co viděly, jsou schopny velmi přesně popsat.

- děti středního věku (11-15 let)

již v tomto věku dochází k vytváření pocitu odpovědnosti, jejich představa o životě neodpovídá reálným možnostem a z toho pramení jejich sklon k vymyšlení a fantazírování, vyvíjejí se u nich větší poznávací schopnosti. Při jejich výslechu je nutné předpokládat, že jsou náchylné k sugesci.

U většiny dětí, zvláště u těch, kteří již umějí číst, vnímají sdělovací prostředky a média, je také nutné počítat s tím, že při výslechu ke konkrétnímu trestnému činu mohou mezery v paměti vyplňovat

---

¹⁰ Blíže: Vágnerová, M.: *Psychopatologie pro pomáhající profese, Praha, Portál, s.r.o, 1999, s. 277*

informacemi, které slyšely od jiné osoby, nebo si přečetly v tisku a tyto si pak následně mohou upravit svou obrazovostí.

V případě, kdy jsou pochybnosti o způsobilosti dítěte k výslechu, měl by policejní orgán tyto skutečnosti konzultovat s dětským psychologem a respektovat jeho vyjádření.

3.2.2 Příprava výslechu

Úspěšnost výslechu nezletilců může být ovlivněna několika faktory. Jako jedny z hlavních faktorů bych uvedl význam prostředí, ve kterém se má výslech uskutečnit a zvolená doba výslechu. Nelze však zapomenout na přípravu, která bude zaměřena na obsahovou část výslechu. Tato příprava se dělí na dvě fáze.

V **analytické** fázi jde o přípravu dosud nashromážděných důkazů, materiálů, indicií a skutečností jejichž analýzou zjistíme, které konkrétní věci jsou již objasněny a naopak které skutečnosti, fakta a pochybnosti je třeba zjistit a objasnit a na jejich základě lze vyloučit některé z verzí ve vyšetřování případu. Díky analýze si vyslyšající může předem připravit okruh otázek, které pro něho budou stěžejní a dle nastalé situace může využít veškeré doposud získané skutečnosti k improvizaci.

Do této fáze dále patří analýza osobnosti vyslychané osoby. Zde je nutné se zmínit o důležitosti poznání povahových vlastností vyslychaného, jeho životních podmínek, sociálního zařazení, jeho kontaktních osob mezi kterými se pohybuje, ekonomické situace, rodinných vztahů atd.

Čím více o vyslychaném víme, tím lépe můžeme zvolit účinnou metodu výslechu a zvolit vhodné osoby k provedení výslechu. Informace o vyslychaném mohou být důležité i pro správné navázání kontaktu s ním a také pro správné vedení výslechu.

V **syntetické** fázi se stanovuje taktika výslechu, je vypracován plán výslechu se stanovením času a místa konání výslechu, volba

předpokládaných taktických postupů vedení výslechu, dále jsou uvedeny technické a ostatní pomůcky, které budou důležité pro výslech.¹¹

Při přípravě výslechu nezletilé osoby je nutné spolupracovat s pedagogickými pracovníky, s psychologem a dle taktických možností získat co nejvíce informací z prostředí, kde se dítě pohybuje (školka, škola, zájmové kroužky, sportovní týmy, kamarádi, jeho životní vzory, autority) a dle možností provést „vytěžení“ rodinných příslušníků, sousedů, lékařů.

3.2.3 Analýza získaných informací a materiálů k případu

Výsledky výslechu a jeho kvalita jsou závislé na dobré přípravě v analytické fázi, kdy by se měly dodržovat určité postupy, a to hlavně při analýze již získaných materiálů. Podcenění této přípravy by se negativně projevilo během výslechu. Mohla by se projevit nejistota vyslychajícího, nesoustředěnost na podstatné otázky, tápání mezi otázkami bez potřebné návaznosti a tím podcenění v detailních otázkách.

Výslech by neměl být uskutečněn, pokud nejsme v potřebném rozsahu informováni o stavu věci a o všech získaných informacích, jež mohou výslech zcela nepochybně ovlivnit ve prospěch vyslychané osoby nebo pachatele. Je nutné si přesně stanovit, jaké skutečnosti je třeba výslechem dokázat a které objasnit, aby nedocházelo k opakování výslechu nezletilce.

3.2.4 Volba vhodného místa konání výslechu

Místo konání výslechu nezletilé osoby může mít značný vliv na volní a emoční procesy dítěte a na jeho spolupráci s vyslychajícím.

---

¹¹ Blíže: Spurný, J.: *Psychologie výslechu*. Praha, Portál, s.r.o., 2003, str. 19-20

Pokud má prostředí vyslychajícímu pomoci k získání psychické výhody nad vyslychanou osobou, je nejvhodnějším místem pro výslech strohá kancelář v budově Policie ČR, kde vyslychaný ztrácí svoji jistotu.

Při výslechu dětí se však toto místo konání výslechu jeví jako zcela nevhodné a nepřijatelné.

Proto je důležité si pro klidný výslech dítěte zajistit vhodnou místnost, která může být podle věkových potřeb dítěte vybavena hračkami nebo jinými předměty, které mohou vhodně působit na psychiku dítěte. Je dobré při vybavování místnosti přihlídnout k věku a zejména k pohlaví dítěte. Místnost by neměla být malá a tmavá, měla by být dostatečně prosvětlena pokud možno denním světlem, aby dítě netrpělo pocitem stísněnosti. V místnosti nesmí být umístěny věci, které by byť jen náznakem dítěti mohly připomenout některé negativní vzpomínky. Vyslychající by měli výslech provádět v civilním oděvu, neboť uniforma působí na dítě příliš úředním dojmem.

Místnost ve které má být výslech proveden nemusí být přímo v budově Policie ČR, výslech může být proveden kdekoliv, kde se dítě bude cítit bezpečně a pohodlně, kde na něho nebudou působit rušivé vlivy. V místnosti má být omezen nežádoucí pohyb cizích osob a zvonění telefonních aparátů.

Jestliže bude muset dítě před výslechem nějakou dobu čekat na chodbě před místností kde bude výslech probíhat, je dobré aby byl v místnosti normální provoz. Jestliže dítě uvidí do místnosti vcházet jiné osoby a tyto osoby zase vycházet, nebude se mu místnost zdát příliš úřední.

Avšak tomu, aby dítě před výslechem čekalo delší dobu na chodbě, bychom se měli jako vyslychající osoby vyvarovat, jelikož by se u dítěte mohla zvýšit nervozita.

U mladších dětí se jeví jako ideální místo pro výslech jejich domov. To však pouze v případě, kdy mu domácí prostředí nebude navozovat nepříjemné vzpomínky. Jestliže došlo ke spáchání trestného činu na dítěti u něho doma je nutno tuto možnost využití rezolutně odmítnout

i v případě, že by výslech dítěte v domácím prostředí požadovali jeho rodiče.

3.2.5 Stanovení doby výslechu

Důležitou skutečností při přípravě výslechu je i stanovení doby výslechu. Přitom se nejedná pouze o samotný přesný čas výslechu, přesnou hodinu počátku výslechu nebo o denní a noční dobu. Mělo by být samozřejmostí, že výslech nezletilé osoby bude proveden v denní době. Pouze v neodkladných a výjimečných případech můžeme uvažovat o provedení výslechu v noční době. „ *Služební úkony s osobami mladšími patnácti let nelze provádět v době mezi 22.00 až 06.00 hodinou, kromě neodkladných nebo neopakovatelných úkonů a případů nebezpečí z prodlení*“.¹² Dobou výslechu především rozumíme takové stadium ve vyšetřování, kdy se jeví provedení výslechu jako nejvhodnější z taktického hlediska na základě analýzy doposud získaných materiálů.

Je nutné přihlídnout k dalším okolnostem a to zejména k tomu aby:

- vyslychající získali informace, které by jim mohly pomoci, aby předešli páchání další trestné činnosti
- vyslychající předešli nebezpečí, že si pachatel důkladně připraví svoji výpověď, bude zahlazovat stopy nebo působit na dosud nevyslechnuté osoby
- osoba, která má být vyslechnuta nezapomněla některá fakta a nedošlo u ní ke zkreslení paměťových stop
- nemohlo dojít k domluvě mezi zájmovými osobami

U výslechu nezletilých osob je zapotřebí také přihlídnout k jejich psychické a fyzické únavě, jelikož unavené dítě není schopno plně spolupracovat s vyslychajícím.

---

¹² *Závazný pokyn policejního prezidenta ČR č. 8/2002, kterým se upravuje systém práce a postupy příslušníků Policie České republiky při odhalování a dokumentování kriminality dětí a trestné činnosti páchané na mládeži, Čl. 8*

3.2.6 Způsoby dokumentace a protokolace výslechu

Protokolace výpovědí se má provádět tak, aby co nejméně rušila pozornost dítěte a plynulost výslechu. V současné době se již nepoužívají psací stroje, jejichž hlučnost byla velmi rušivým faktorem.

Při výslechu dětí by se měl vždy využívat kromě psané formy protokolace i zvukový záznam, který je schopen zamezit nedorozuměním vyvolaným chybně psanou protokolací. Tato situace může nastat při nepochopení odpovědi dítěte vyslychajícím. Další výhodou zvukového záznamu je, že je zachycen celý průběh výslechu, jsou zaznamenány vedlejší slyšitelné projevy dítěte, jeho bezprostřední reakce na pokládané otázky, intonace jeho hlasu. To jsou skutečnosti, které mohou mnoho napovědět o stavech vyslychaného. V případě výslechu nezletilých se doporučuje záznamové zařízení ukrýt, jelikož by se dítě mohlo začít předvádět, mohlo by být zvědavé nebo se cítit důležitě a nebo naopak by použití zvukového záznamu na něho mohlo mít negativní vliv. Dítě by mohlo být uzavřené, ostýchalo by se, mělo by trému, nedůvěru a z tohoto důvodu by jeho výpověď mohla být ovlivněna.

K zachycení dalších projevů dítěte, které se nedají protokolovat písemnou formou, jako jsou nonverbální projevy, pocení, pláč, nervozita, smích, pohledy na vyslychajícího a na další přítomné osoby, je vhodné využít obrazového záznamu výslechu. Tento věrně dokumentuje nejen chování dítěte ale i ostatních osob, zejména pak obhájce obviněného, jestliže je u výslechu přítomen. Může se stát, že nonverbální projevy obhájce na vyslychané dítě mohou způsobit jeho nervozitu a pocit, že vypovídá špatně a výpověď může být tímto způsobem dosti podstatně ovlivněna. Obrazový záznam přesně obeznámí s průběhem výslechu i osoby, které mu nebyly přítomny. Zároveň je přínosem obrazového záznamu ta skutečnost, že výslech nezletilého by se již nemusel opakovat.

Při protokolaci se má dodržovat objektivnost, výstižnost, přesnost, jednoznačnost, v případě žádosti o opravu nebo změnu vyslýchaným, tyto doplnění a změny provést. K této situaci může v průběhu výslechu dítě dojít i vícekrát.

Jestliže bylo rozhodnuto o opakování výslechu, měla by dítě vyslýchat opět osoba, která jej vyslýchala v předchozím případě.

3.2.7 Využití názorných pomůcek při výslechu dětí

U nezletilých osob, které jsou vyslýhány v souvislosti s trestnými činy znásilnění a pohlavní zneužívání a nejsou pro svou věkovou a mentální úroveň schopné vysvětlit a popsat, jak celá událost proběhla, se doporučuje využití názorných pomůcek. Jedná se o dvojici loutek ženského a mužského pohlaví, které mají znázorněny pohlavní znaky. Loutky se jmenují **Jája a Pája** a byly vyvinuty na Policejním prezidiu České republiky v roce 1994. Pomocí těchto loutek může dítě ukázat činnost pachatele, čímž se značně zjednodušuje vedení výslechu. Loutky je možno využít zejména v případech, kdy vysvětlení podává osoba, která není schopna popsat skutkový děj deliktu pro svůj věk, pro mentální indispozici, nebo jde-li o osobu hluchoněmou.

Práce s loutkami je svěřena zejména specialistům na řešení kriminality páchané na dětech a dále lékařům, psychologům a sexuologům v rámci spolupráce na žádost specialistů.

Veškerá činnost vyslýchaného dítěte s těmito loutkami, týkající se jednání pachatele, musí být obrazově zadokumentována. Nejlépe se z důkazního hlediska jeví využití pořízení videozáznamu a současně fotografické dokumentace.

Využití demonstračních pomůcek je upraveno článkem 9 Závazného pokynu Policejního prezidenta č.8/2002, kterým se upravuje systém

práce a postupy příslušníků Policie ČR při odhalování a dokumentování kriminality dětí a trestné činnosti páchané na mládeži.

Loutkami a videokazetou s metodikou jak loutky používat by v současné době mělo být vybaveno každé pracoviště Služby kriminální policie a vyšetřování na všech Okresních ředitelstvích Policie ČR v České republice.

3.3 Psychologické zvláštnosti výslechu dětí

V průběhu výslechu se vyskytují psychologické jevy, kterými se zabývá aplikovaná psychologická disciplína forenzní psychologie. Zkoumá psychologickou problematiku v právně relevantních situacích. Rozpracovává otázky výslechu a výpovědi, hledá určující psychologické znaky charakterizující konkrétní situace, které vznikají při výslechu.

Psychologické zvláštnosti výslechu dětí jsou dány jejich nevyzrálou osobností, jejich mentální vyspělostí, tedy větší nebo menší způsobilostí k výslechu.

„Mezi zvláštnosti psychiky nedospělců patří schopnost vnímat vnější stránku jevů při nedostatečné způsobilosti rozlišit podstatu, snadná vznětlivost, snaha dosáhnout něčeho neobyčejného, snadné střídání nálad, labilita citů a emocí, převládající vliv emocí nad racionálním uvažováním, sklon k fantazii“.¹³

Počátkem dvacátého století byl rozšířen názor, který je uveden výše, a to že děti nejsou schopné reálně vypovídat, že jejich výpovědi jsou nepřesné, chybné, ovlivnitelné celou řadou faktorů. Podle psychologů se dá však v současné době výpověď dítěte považovat za plnohodnotnou, děti jsou schopné poskytnout platnou výpověď.

3.3.1 Sugescie

---

¹³ Pješčak J. a kol.: *Kriminalistika. Praha, Naše vojsko, 1982, s 166*

Jedním z faktorů, který výrazně ovlivňuje formování výpovědi nezletilce je sugesce. Ta působí v průběhu vnímání, myšlení, vytváření představ, vzniku pocitů a formování vůle včetně vlastního popisování prožitých skutečností. Může se vyskytnout ve všech etapách formování výpovědi, především při zapamatování. Je závislá na věku dítěte. Čím je dítě starší, tím bývá sugesce menší. Sugestibilitu můžeme chápat jako ovlivnitelnost, jako schopnost přijímat bezděčně a automaticky názory jiných a převést je do vlastního prožívání a chování.

Při výslechu bývají děti více ovlivnitelné než dospělé osoby. Velmi citlivě reagují na působení vyslychajícího. Zkoušejí odhadnout, co by asi chtěl vyslychající slyšet, jeho očekávání a snaží se vyslychajícímu vyhovět tím, že uvádějí to, co chce podle nich vyslychající slyšet. Proto je nutné při výslechu dětí formulovat otázky tak, aby dítěti nenaznačovaly směr odpovědi. Proto zvláštní roli při výslechu hrají sugestivní otázky, které by měly být ve výslechové praxi nepřípustné. Těchto bychom se při výslechu měli vyvarovat. Jedná se o otázky, které naznačují jak vypovědět.

Jestliže si dítě vnukne nějakou představu o možném ději, přivlastňuje si jej a vypovídá o něm jako by jej samo prožilo, jedná se o **autosugesci**. S větším časovým odstupem mezi událostí a výslechem je autosugesce pravděpodobnější. Proto se z praktického hlediska doporučuje výslech zbytečně neodkládat.

U dětí mladšího věku, hrozí nebezpečí bezděčné sugesce, která nemusí být vyslychajícím zpozorována.¹⁴

3.3.2 Další faktory negativně ovlivňující průběh výslechu nezletilců

U některých případů, kdy je k objasnění nutno vyslechnout větší počet dětí, které se staly svědky stejné události, je možno předpokládat

---

¹⁴ Blíže: Čírtková, L.: *Kriminální psychologie, Praha, Eurounion, s.r.o., 1998, s.207-208*

jejich totožný způsob výpovědi, který vzniká na podkladě účinku tzv. citové nákazy.

Citová nákaza se dá charakterizovat jako přijmutí citových reakcí na určitou událost od ostatních osob, se kterými se dítě stýká. Projevuje se např. přenosem zlosti, strachu, radosti, nenávisti, sympatií a antipatií, čímž může být ovlivněna věrohodnost výpovědi. K citové nákaze dochází především v kolektivech, kde se projevuje vliv silnějších a respektovaných jedinců, jejichž chováním jsou ostatní děti ovlivněny.

Fantazie je dalším z negativních faktorů, který může negativně ovlivnit výslech. Oproti dospělým jedincům mají děti větší obrazotvornost, fantazii, díky níž jsou schopné si vymyslet různé situace, které přesně popisují a to i při opakovaných výsleších. Této fantazii dítě zcela uvěří. Tímto způsobem vzniká jedna ze základních forem dětské lži. Díky dětské fantazii, která je silně emocionálně podmíněna, se dítě vžívá do vybájených situací. To má za následek lhaní, dle psychologů bájevíou lhavost.

Dětská lež může dítěti pomoci z nepříjemné situace, využívá ji ze strachu, aby uniklo potrestání, k získání pozornosti ke své osobě. Když dítě opakovně lže, lze předpokládat, že nakonec své lži uvěří. U dětské lži jsou předpoklady, že se lhaní může stupňovat, až se stane jednou z jeho negativních vlastností, kterou bude nadále ve svém životě využívat.

U mládeže a dětí se můžeme setkat s dalším negativním faktorem, jímž je nápodoba.

Nápodoba by se dala charakterizovat jako vžívání se do rolí jiných lidí, svých idolů, přebírání jejich vlastností, napodobování jejich chování, zevnějšku. Může se jednat o filmové herce, zpěváky, populární osobnosti nebo osoby dítěti blízké, které mu nějakým způsobem imponují.

Proto se díky nápodobě může dítě chovat agresivně, vzdorovitě, brutálně, nekomunikativně, může mít destruktivní sklony a mnoho dalších negativních vlastností, které budou ovlivňovat průběh výslechu.

3.3.3 Věrohodnost

V průběhu řešení jednotlivých případů musí policisté řešit otázku pravdomluvnosti vyslychaných osob, zda tyto osoby lžou a nebo uvádějí pravdivé skutečnosti. Je na posouzení vyslychajícího, zda lze jejich výpovědi považovat za věrohodné nebo nevěrohodné.

Věrohodnost můžeme chápat jako míru souladu výpovědi se skutečností. V policejní praxi se můžeme setkat s výpověďmi věrohodnými, kdy jsou události popisovány tak, jak proběhly, s výpověďmi, ve kterých se vyskytnou informace pravdivé i nepravdivé, a to v různých kombinacích a dále s výpověďmi zcela vymyšlenými, které obsahují pouze nepravdivé údaje.

Věrohodností výpovědi se zabývá forenzní psychologie, která rozlišuje věrohodnost na obecnou a speciální.

Obecná věrohodnost se týká osobnostních charakteristik vyslychané osoby, zda je tato osoba schopna objektivně vnímat, zapamatovat si a vybavit události prožité v životě. Je to určitá komplexní charakteristika osobnosti.

Speciální věrohodnost se týká samotné výpovědi.

„V případě speciální věrohodnosti se posuzuje, zda je konkrétní výpověď pravdivá a do jaké míry koresponduje se skutečností.“¹⁵

Při posuzování obecné věrohodnosti u dětí, je třeba brát v úvahu jejich věk.

Za nejspolehlivější svědky jsou považovány děti na prvním stupni základních škol. Naopak za nejméně spolehlivé svědky jsou považovány děti, které prožívají předpubertální období, zejména pak dívky.

Se vzrůstajícím věkem se u dětí všeobecně zdokonalují pozorovací a paměťové schopnosti, naopak jimi udávané údaje o časových obdobích jsou většinou nespolehlivé a je třeba jim věnovat zvýšenou pozornost.

---

¹⁵ Čírtková, L.: *Kriminální psychologie*. Praha, Eurounion, s.r.o., 1998, s.233

Obecná věrohodnost dítěte nevyklučuje specifickou nevěrohodnost a naopak.

3.4 Rozdělení základních taktických postupů výslechu

K naplnění cíle výslechu nám napomáhají taktické postupy, které byly vypracovány na základě využití poznatků z jiných vědních oborů, především psychologie a z poznatků z kriminalistické praxe. Tyto poznatky se vyslychajícím s ohledem na potřeby konkrétního případu mají uplatňovat ve vzájemných souvislostech.

Za základní taktické postupy vedení výslechu považujeme:

- navázání kontaktu vyslychajícího s vyslychanou osobou
- působení na vyslychanou osobu
- analýza výpovědi v průběhu výslechu
- pomoc vyslychanému při odstraňování chyb a mezer ve výpovědi

Všechny základní taktické postupy musí být využívány pouze v souladu s ustanoveními trestního řádu, Listiny základních práv a svobod člověka a ústavních zákonů České republiky.

Významnou pomocí pro vyslychajícího jsou dobré znalosti poznatků z forenzní psychologie, které současná kriminalistika přikládá značný význam. Nejedná se však pouze o forenzní psychologii ale především o návaznost na další obory jako je soudní psychiatrie, sexuologie, soudní lékařství a další.

3.4.1 Navázání kontaktu s vyslychanou osobou

Můžeme říci, že o úspěchu výslechu může rozhodnout již první kontakt mezi vyslychajícím a vyslychaným. Proto je velmi důležité získat důvěru vyslychané osoby, což u dětí platí dvojnásob. Důvěru bychom si měli vybudovat pouze věcným, korektním, důsledným a taktním jednáním, které má svěřovat k úsilí ke zjištění pravdy. Jestliže se k vyslychanému budeme chovat nervózně, netrpělivě nebo lhotejně

můžeme negativně ovlivnit celý výslech již od jeho počátku. Je prospěšné zejména v úvodním stadiu výslechu chovat se klidně a najít si takové téma, které by nás mohlo s dítětem sblížit, získat jeho důvěru a sympatie. Pro odstranění dětských zábran je možné využít hračky nebo různých her, které by mu měly navodit příjemný pocit a zbavit strachu z toho „zlého policisty“. Podle mého názoru je právě u dětských svědků velmi důležitý celkový zjev vyslychajícího, jeho upravenost a způsob oblékání, které bych částečně doporučoval upravit s ohledem na to, do jaké věkové skupiny dítě patří.

Nesmíme dávat najevo svoji důležitost a odstup na jedné straně a nebo se chovat moc důvěrně a vyjadřovat se v žargonu. Jedná se o extrémní chování vyslychajícího, které zpravidla nevede k úspěchu. Především mladiství mohou být tímto přístupem vyprovokováni ke stejnému chování nebo až k agresivitě.

Jestliže se jedná o dětského svědka-poškozeného, je nutné jej nevinit z toho co se stalo, nemoralizovat o tom, jak se mělo chovat aby ke skutku nedošlo a nezpochybňovat jeho chování při trestném činu.

V případě navázání dobrého kontaktu s nezletilým, se jej musíme snažit po celou dobu výslechu udržovat a vyžaduje-li to situace, snažit se tento kontakt ještě posílit.

3.4.2 Působení na vyslychanou osobu

Jedinou přípustnou metodou při výslechu je přesvědčování vyslychané osoby o neúčelnosti lži. Při tom využíváme nejen verbálního přesvědčování, ale i předkládání do té doby zjištěných důkazů, a to jak věcných, tak i listinných. Při přesvědčování se vyslychající snaží působit na city a rozum. Musíme přihlížet ke zvláštnostem vyslychaného např. jeho věku, zdravotnímu stavu, temperamentu, charakteru. Působit na city můžeme pouze v takovém rozsahu a takovým způsobem, který není v rozporu se zákonem. Při přesvědčování bychom neměli používat

klamání, zastrašování, úskoky, vyhrožování, a to jak psychické, tak rovněž vyhrožování fyzickým útokem.

Spurný¹⁶ uvádí, že ve výslechové interakci dochází mezi vyslychaným a vyslychajícím ke vzájemnému ovlivňování, a to spontánně (neúmyslně), nebo záměrně s využitím psychologických metod ovlivňování a přesvědčování.

Při působení na vyslychaného nesmíme zapomenout na psychologické působení. Jednotlivé prvky psychologického působení, které má vyslychající k dispozici rozlišuje a popisuje forenzní psychologie.

Z pohledu psychologie výslechu lze rozlišit čtyři základní typy výslechových situací:

- vyslychaná osoba může a současně chce vypovídat
- vyslychaná osoba momentálně nemůže (nevzpomíná si), ale chce vypovídat
- vyslychaná osoba sice může (ví), ale nechce vypovídat
- vyslychaná osoba nemůže (není způsobilá) a současně nechce vypovídat

Působení na vyslychanou osobu se používá při výsleších lhoucích obviněných a lhoucích svědků. Jedná se o taktický postup, jehož problematika je velice obsáhlá, podrobně se o ni zmiňuje Pješčak¹⁷.

3.4.3 Analýza výpovědi v průběhu výslechu

Tento taktický postup se využívá při každém výslechu a to proto, aby si vyslychající na základě doposud uvedených skutečností mohl přizpůsobovat plán dalšího výslechu a využití dalších taktických postupů.

---

¹⁶ Blíže: Spurný, J.: *Psychologie výslechu*. Praha, Portál, s.r.o., 2003, str. 68-71

¹⁷ Blíže: Pješčak J. a kol.: *Kriminalistika*, Praha, Naše vojsko, 1982, s 160-164

Využitím analýzy si vyslychající může učinit představu o hodnověrnosti a úplnosti výpovědi.

„Při analýze výpovědi se vyslychající snaží zjistit postoj vyslychaného k předmětu výslechu, tj. zda se orientuje vypovídat pravdivě nebo lživě, čím je jeho postoj determinován a jaké potřeby, emoce a city jsou původcem těchto motivů.“¹⁸

Zkušený policista, který vede výslech, může na základě kvalitně prováděné analýzy výpovědi odhadnout příčiny lži vyslychaného nebo možných chyb při vedení výslechu a na tuto situaci může reagovat jejich odstraněním nebo snahou jim předcházet.

3.4.4 Vyhodnocení chování vyslychané osoby

V průběhu výslechu můžeme pozorovat u vyslychané osoby určité projevy jejího chování jako je pocení, třes končetin, červenání, vyhýbání se přímého očního kontaktu apod.

Za využití poznatků z forenzní psychologie nám tyto projevy mohou odhalit momentální stav vyslychaného. Proto je důležité v průběhu výslechu výše uvedené projevy sledovat a pokud nám to situace dovolí, využít je při stanovování taktiky dalšího vedení výslechu.

Je však nutno uvést, že chování vyslychaného, jeho projevy a způsob komunikace nemají žádný důkazní význam.

3.5 Přítomnost a činnost pedagogického pracovníka při výslechu dítěte

---

¹⁸ Pješčak J. a kol.: *Kriminalistika. Praha, Naše vojsko, 1982, s 159*

Přítomnost pedagogického pracovníka při výslechu osoby mladší patnácti let již byla po právní stránce zdůvodněna v bodě 3.1.2 této práce.

Přibraná osoba může navrhnout odložení výslechu nebo jiného procesního úkonu na pozdější dobu, dále může v jeho průběhu navrhnout ukončení nebo přerušování výslechu, pokud by jeho pokračování mělo nepříznivý vliv na psychiku nebo stav dítěte. Vyslýchající policista by měl těmto návrhům vyhovět, pokud nehrozí nebezpečí z prodlení. Dále by měla vést vyslýchajícího policistu k tomu, aby se striktně řídil zákonnými normami a aby dodržoval základní pravidla platná pro výslech dítěte.

Základní pravidla pro výslech dítěte:

- zásadně používat slova pro dítě srozumitelná
- používání jednoduchých vět s jednou přímou otázkou
- neužívat návodné otázky
- používat slovní zásobu dítěte
- neposuzovat jednání obviněného (podezřelého)
- nekritizovat chování dítěte během výslechu
- nehodnotit z morálních hledisek dítětem popisovanou událost
- neskákat dítěti do řeči, nechat jej dokončit myšlenku
- vyjasnění specifických výrazů používaných dítětem

Jestliže jde o výslech k závažnějšímu trestnému činu, dítě má strach, obavy o své zdraví nebo dokonce o svůj život, nebo se o život dítěte obávají rodiče, mohou rodiče společně s přibranou osobou požádat vyslýchajícího, aby dítě bylo vyslechnuto jako utajený svědek dle ustanovení §55 odst. 2 trestního řádu. Bude-li vše v souladu s tímto ustanovením, bude dítě vyslechnuto pod jinou identitou, ve zvláštní místnosti přes modulátor hlasu. Tímto bude zaručeno utajení jeho totožnosti a podoby, nebude rušeno přítomností obhájců osob, proti kterým má vypovídat.

Hlavním smyslem přítomnosti přibraných osob při výsleších osob mladších patnácti let je jejich přispění k tomu, aby byl výslech správně veden, aby byla dodržována zákonnost a práva dítěte.

Jejich výběr je nutné provádět co nejdopovědněji s ohledem na osobnost vyslýchaného, na šetřenou věc a na vztahy mezi přibranou osobou a vyslýchaným.

3.6 Výslech dětí jako obětí pohlavního zneužívání

Statistické údaje dokládají, že **k výslechu dětí dochází nejčastěji v souvislosti se sexuálním zneužíváním**. Zvláštnosti taktiky výslechu dětí jsou podmíněny řadou specifických rysů psychologické a sociálněpsychologické povahy.¹⁹ V praxi se jedná o velmi citlivou oblast policejní práce. Jsou na ni nasazováni většinou pouze zkušení příslušníci, specialisté, kteří by měli absolvovat speciální školení a kurzy. Jedná se především o déle sloužící policisty, kteří jsou obeznámeni s formami trestné činnosti páchané na dětech a se zvláštnostmi dětské psychiky.

V rámci přípravy k výslechu pohlavně zneužívaných dětí by se měly zjistit především:

- vztahové otázky dítěte k rodině, ke školnímu nebo pracovnímu prostředí a k mimoškolním zájmovým skupinám
- druh a obsah mimoškolní činnosti, kroužky, záliby, zájmy, stupeň psychické ovlivnitelnosti, autority dítěte

Jestliže byly děti zneužívány pachatelem z rodinného prostředí nebo z řad známých osob, při výsleších se snaží lhát nebo odvolávají a mění své výpovědi. Tímto způsobem se snaží vnitřně vyrovnat s prožitým traumatem a přizpůsobit se prožité újmě.

Pokud dítě zneužívání utahuje a přiznání v něm vyvolává pocit provinění, posměchu a také obavu z reakce rodiny, mohlo by se jednat o „akomodační syndrom“. Ten je rozvinut zejména u dívek zneužívaných

---

¹⁹ Chmelík, J.: *Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži*, Praha, MV ČR, 1998, s 93

vlastními otci. Je založen na 5 znacích, které v souhrnu vysvětlují a popisují chování a prožívání sexuálně zneužívaných dětí: **utajování, bezbrannost, bezvýchodnost, opožděné oznámení, odvolání obvinění.**²⁰

Dítě se cítí bezbranné, má pocit beznaděje, myslí si, že se nemá na koho obrátit s žádostí o pomoc. Z této situace pramení i nepochopitelný slabý odpor vůči pachateli. Při opakovaném pohlavním zneužívání stejným pachatelem, si dítě na tyto situace jakoby zvyká, jako oběť se cítí v bezvýchodné situaci. To vše má za následek, že zneužívané dítě z paměti postupně vypustí nepříjemné zážitky spojené se zneužíváním, což je příčinou obtížného vybavování údajů při výslechu. Chování dítěte, které pozoruje vyslychající při výslechu, je třeba chápat jako součást vyrovnání se s prožitým traumatem.

Je doporučováno snažit se nejprve vyslechnout dospělé zúčastněné osoby – rodiče, trenéry, pedagogy atd. Tím je vyslychající oproti dítěti ve výhodě, protože snáze navodí dojem, že již ví co se stalo, že je informován a dítě v této situaci vypovídá zpravidla ochotněji.

Dále využitím loutek Jája a Pája pomůžeme dítěti překonat obtíže reprodukování jím zažité nepříjemné události, jejíž opětovné popisování musí být pro dítě silně traumatizující. Vyslychající by měl začít výslech prvním případem, kdy bylo dítě zneužito. Tyto případy jsou pro dítě méně traumatizující, než další následující případy zneužití. První kontakty pachatele s dítětem jsou zpravidla mírnějšího charakteru. Při dalších kontaktech pachatel již své jednání tolik neovládá a uchyluje se k agresivnějším formám sexuálního zneužívání.

Dle psychologických studií není příliš důležité jakého pohlaví je vyslychající osoba. Na průběh výslechu má absolutně rozhodující roli **přístup vyslychajícího**. Optimálním stavem je takový, kdy se výslechu mohou účastnit vyslychající obou pohlaví. Vyslychající by však svým zjevem neměl dítěti připomínat pachatele. Dítě je nezbytné nechat vypovídat jen jeho vlastními slovy, jeho vyprávění by se nemělo

---

²⁰ Blíže: Čírtková, L.: *Kriminální psychologie*. Praha, Eurounion, s.r.o., 1998, s.209-210

přerušovat. Až když je vyslychající přesvědčen, že dítě své spontánní vyprávění skončilo, mohou být z jeho strany použity doplňující a upřesňující otázky.

Vyslychající, který do výslechu vnáší své vlastní emoce, působí na dítě velmi negativně. Tímto chováním snižuje pravděpodobnost, že získá věrohodnou výpověď.

4 Odborné a psychologické aspekty osobností nezletilých pachatelů a obětí

4.1 Nezletilý pachatel

Pachatelem trestného činu je osoba, která svým jednáním uskutečnila všechny znaky trestného činu. V tomto smyslu je pachatelem i osoba, kterou podle trestního zákona kvalifikujeme jako spolupachatele nebo účastníka.

Podle českého trestního práva může být pachatelem pouze **fyzická osoba**, která je v době činu **příčetná** a dovršila **patnáctý rok věku** .

Pachatelem trestného činu mohou být pouze osoby sociálně zralé, tj. takové, které jsou schopny nést důsledky trestní odpovědnosti.

Trestní zákon stanoví, že sociální zralost nastává dovršením patnáctého roku věku. Podle § 11 trestního zákona není trestně odpovědný ten, kdo nedovršil v době spáchání činu patnáctý rok věku.

V těchto případech je věc podle ustanovení § 159a odst. 2 trestního řádu před zahájením trestního stíhání státním zástupcem nebo policejním orgánem odložena, z důvodu nepřipustnosti trestního stíhání podle ustanovení § 11 odst. 1 písm. d) trestního řádu.

Z psychologického hlediska můžeme nezletilého - dětského pachatele charakterizovat podle typických znaků:

- pocit beztrestnosti, děti si často myslí, že zákony jsou pouze pro dospělé
- nízký práh soucitu s poškozeným (obětí), odmítavý a cynický postoj k následkům, kterým je poškozený vystaven
- přesvědčení, že si postižená osoba takové jednání vůči ní zavinila sama
- při výsleších o skutcích jimi spáchanými vyprávějí velice často bez zábran
- ostatním vrstevníkům se spácháním protiprávního jednání chlubí
- spáchání trestného činu se nesnaží utajovat

Co se týče trestné činnosti mladistvých a dětských pachatelů je nezbytné uvést příčiny jejich delikventního jednání:

- velkou měrou se na jejich chování projevuje disfunkční rodina
- vliv party a okolí na jejich nevyzrálou osobnost
- poruchy jejich chování
- problémy související se školní docházkou
- alkoholové experimenty, později závislost na alkoholu a na omamných a psychotropních látkách
- extremistické projevy
- ztráta pozitivních vzorů
- nízké (téměř žádné) právní vědomí

Výše uvedené faktory mají nepříznivý vliv na dětskou psychiku, přetvářejí jejich osobnost a děti pak pod vlivem změny psychiky z různých důvodů začnou páchat trestnou činnost.

Výslechy nezletilých pachatelů jsou ztíženy přítomností osob, které dohlížejí na jejich průběh, přičemž přítomnost těchto osob u vyslychaného navozuje pocit síly, pocit jeho důležitosti, suverénnosti a s těmito pocity pak následně komunikují s vyslychajícím.

Dalším faktorem, který narušuje zdárný průběh výslechu je přítomnost rodičů pachatele, ve kterých vyslychaný cítí svoji podporu i přesto, že si je vědom, že udělal něco špatného a takovým způsobem by se neměl vůbec chovat.

4.2 Nezletilá oběť

Trestní řád má pro oběť trestného činu označení **poškozený**.

Poškozený (§ 43 odst.1 tr.ř.) je ten, komu byla trestným činem způsobena **majetková škoda**, a ten, komu bylo trestným činem **ublíženo na zdraví** (bez ohledu ,zda mu v důsledku tohoto ublížení majetková škoda vznikla), nebo komu byla způsobena **morální nebo jiná škoda** (např.osoba pohlavně zneužitá, osoba křivě obviněná).

Poškozeným je i taková osoba, které vznikla majetková škoda, ale pachatel ji již v plné rozsahu nahradil. Vymezení poškozeného je v trestním řádu široké.

Z psychologického hlediska je dětský poškozený vždy obětí nějakého kriminálního jednání, proto si zasluhuje při následném jednání citlivý a zvláštní přístup.

Osobností oběti trestného činu se zabývá vědní obor – viktimologie. Tato dále zkoumá roli oběti ve vývoji trestného činu, vztahy mezi pachatelem a obětí a zabývá se i následnou pomocí oběti.

Viktimizace je proces kdy dochází k poškozování jedince nebo k jeho újmě a z tohoto jedince se stává oběť. Začíná ale zpravidla nekončí vlastním útokem na oběť.

„Z psychologického hlediska je újma způsobená trestným činem úvodním dějem, na který navazují další zraňující události“.²¹

Viktimizaci můžeme rozdělit na dvě fáze:

primární – způsobená vlastním trestným činem

sekundární – která souvisí s činností státních orgánů po zjištění trestného činu.

V návaznosti na rozdělení viktimizace na primární a sekundární se dále rozlišují primární a sekundární rány.

Mezi **primární rány** patří:

- fyzická újma (smrt, těžká újma na zdraví, zranění lehčího charakteru)
- finanční újma (poškození majetku či jeho ztráta, náhrady spojené s léčením, ušlý zisk)
- emociální újma (odvíví se od prožívání každé oběti např. fobie, poruchy spánku, úzkostné stavy)

Sekundární rány jsou psychologické charakteru a jsou tvořeny těmito pocity:

- pocit izolace
- pocit nespravedlnosti
- pocit nedůstojnosti

Sekundární viktimizaci může ze strany orgánů činných v trestním řízení a dalších zúčastněných složek a osob způsobit lhostejný a necitlivý přístup k dětské oběti, nevhodné komentování skutku s poukazováním na její podíl na spáchaném trestném činu, na rodinné ostudě, dále pak opakovanými a dlouhotrvajícími výslechy, konfrontací oběti s pachatelem a zjevnou nedůvěrou k výpovědi dítěte.

Co se týče dětských obětí sexuálního napadení, tak nejhorší co může takto napadené dítě ještě potkat je „*navození pocitu opuštěnosti, izolaci samoty a pocitu ztráty lásky ze strany svých nejbližších. Ovlivnění těchto pocitů však již není v kompetenci a náplni činnosti orgánů policie, ale jiných specialistů a odborných pracovišť, kteří musí zejména s dětskou obětí a s jeho rodinou pracovat a překonat všechny nepříznivé následky spáchaného sexuálního trestného činu*“.²²

Každá dětská oběť by měla být v péči odborných psychologických nebo psychiatrických pracovníků, protože akceptace prožité krizové situace je zejména u dítěte velice složitá.

---

²¹ Čírtková, L., Červinka, F.: *Forenzní psychologie. Praha, Support, 1994, s.171*

²² Weiss, P. a kol.: *Sexuální zneužívání dětí, Praha, Grada Publishing, a.s., 2005, s.55*

5 Kasuistiky

V této části práce bych chtěl poukázat na některé případy, na kterých jsem pracoval a kde byly využity teoretické poznatky týkající se problematiky výslechu nezletilých osob v praxi.

Případ č. 1

Dne 8.12.2005 se začali policisté Obvodního oddělení Policie ČR zabývat případem původně kvalifikovaným jako ublížení na zdraví ve stadiu pokusu, kterého se měli dopustit dva v té době mladiství chlapci tím, že nezletilé žákyni místní základní školy prodali několik ampulí léku inzulín, který vydávali za pervitin. Nezletilá dívka si tento lék opakovaně intramuskulárně aplikovala, následkem čehož dne 8.12.2005 zkolabovala ve škole a následně musela být hospitalizována.

Případ byl nejprve oznámen na Službu kriminální policie a vyšetřování příslušného Okresního ředitelství Policie ČR, odkud byl předán dle věcné příslušnosti na Službu kriminální policie a vyšetřování Správy Jihočeského kraje Policie ČR.

Zde pak bylo na základě dalších zjištěných skutečností proti jednomu z mladistvých zahájeno trestní stíhání pro provinění Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů dle ustanovení § 187 odst. 1, odst. 3 písm. b) trestního zákona, kterého se měl dopustit jednak tím, že měl nezletilé poskytnout již zmíněný Inzulín vydávaný údajně za pervitin, ale i marihuanu, a to v několika případech.

Mladistvý ve svém výslechu připustil, že marihuanu užívá ve formě kouření jointů, ale zmíněné nezletilé osobě žádnou nikdy neposkytl a co se týče pervitinu, nebo inzulínu, tak svoji vinu jednoznačně popřel.

Případ se od počátku odvíjel od výpovědi nezletilé poškozené, která trvala na tom, že uvedené látky jí poskytl skutečně trestně stíhaný mladík. Údaje o množství léků, počtu případů jejich předání však byly nezletilou poškozenou uváděny velice vágně, stejně nejasně byly

interpretovány i případy, kdy si měla tuto látku aplikovat, buď do paže nebo do břišní oblasti, a důvody, z jakých se k aplikaci údajné drogy rozhodla. Z výpovědí jejích kamarádů a spolužáků později začalo vycházet najevo, že nezletilá poškozená je osobou nevyrovnanou, se snahou o zviditelnění se a vyvolávání zájmu o svou osobu. V době, kdy došlo ke kolapsu nezletilé poškozené, spolužačky prohledaly její šatní skříňku, ve které našly několik ampulí léků Monotard a Actrapid (jedná se o léky na bázi inzulínu předepisované lékařem).

Vzhledem k závažnosti případu bylo policejním komisařem na základě doporučení státní zástupkyně vyžádáno vypracování znaleckého posudku klinického psychologa na nezletilou poškozenou.

Ze znaleckého posudku klinického psychologa:

...jedná se o dospívající, zvýšeně se prosazující dívku s histriónskými rysy osobnosti. Kolapsovými stavy s největší pravděpodobností vyrovnává příklon pozornosti vrstevníků a matky, ale zřejmě i zvýšené školní nároky, na které přestává vzhledem ke svému schopnostem stačit.

Vzhledem k tomu, že první výpověď nezletilé poškozené obsahovala několik nejasností a nepřesností, bylo přistoupeno k doplnění výpovědi, ačkoli běžně praxe nepřipouští opakování výslechu nezletilých osob. V tomto případě však o vině mladistvého bylo možno usuzovat výhradně a pouze na základě obsahu výpovědi nezletilé, a proto z tohoto důvodu byla se souhlasem dozorující státní zástupkyně nezletilá poškozená opětovně vyslechnuta. S ohledem na závěry znalce, psychologa bylo postupně zvoleno několik variant metod vedení výslechu.

Na vstřícné a chápající jednání ze strany vyslýchajícího reagovala nezletilá snahou o manipulaci se smýšlením přítomných osob o její vlastní osobě a snahou získat si důvěru neustálými pokusy o zpětnou vazbu na skutečnosti a fakta, která byla ochotna sdělit. Tímto jako by si ověřovala míru své vlastní věrohodnosti. Ve chvílích, kdy se domnívala, že není sledována, se u ní objevoval vyčkávající až číhající výraz ve tváři, se kterým sledovala dopad vlastních slov na přítomné osoby. Při

této metodě výslechu byla nezletilá velmi hovorná, až do té míry, že se odchylovala od tématu a měla tendence vykládat o své vlastní povaze a způsobech chování tak, jak ona sama sebe vidí a o zážitcích, které prožila. Z obsahu sdělovaného bylo zřejmé, že ať vědomě, či nevědomě, má sama o sobě zkreslené, v některých případech i vybájené představy.

Tato metoda vedení výslechu ve vztahu k povaze nezletilé osoby v ní vzbudila pocit, že vyslychajícího a další přítomné osoby má možnost ovládnout a ovlivnit je k tomu aby jí věřili to, co říká.

Ze znaleckého posudku klinického psychologa:

Sociální kontakty navazuje snadno, povrchně, přičemž se citově méně váže. Často se uchyluje k užívání manipulativních, účelových způsobů jednání s cílem dosažení vlastních potřeb a vlastního prospěchu. Ve vztazné skupině usiluje o dominantní postavení, strhává na sebe pozornost, má sklony demonstrovat se před ostatními.

Vzhledem k tomu, že předchozí metoda vedení výslechu nebyla příliš přínosná co do obsahu získaných informací, byl uplatněn přístup spočívající v lehké skepsi a pochybnostech o reálnosti sdělovaných skutečností. Ten vedl k tomu, že nezletilá pocítila určitou nejistotu, jež vedla k tomu, že zintenzivněly její snahy o zvěrohodnění skutečností, které uváděla, začala sama sebe kritizovat co do chování vůči obviněnému. Uvedla, že jí musí nenávidět za to, co na něj řekla na policii, ale že to udělala pro jeho dobro, protože ho má ráda a chce mu pomoci aby se neničil užíváním drog. Dokonce se za obviněného přimlouvala na ohleduplný přístup k jeho osobě ze strany Policie ČR, protože podle jejích vlastních slov, „si toho užil již dost“. Jak zpočátku vypovídala nezletilá jakoby spontánně a uvolněně, při změně přístupu vyslychajícího začala být opatrná a déle rozmýšlela své odpovědi na otázky, jimiž se vyslychající vracel i ke skutečnostem, které již byly řečeny. U některých odpovědí se uchýlovala ke ztrátě paměti, ačkoli o nich před tím již vypověděla, některé skutečnosti líčila jinak než v předchozí výpovědi.

Ze znaleckého posudku klinického psychologa:

...egocentricky laděná, emočně zranitelná osoba, s nižší odolností vůči psychické zátěži. Její sebedůvěra je labilní, trpí pocity nejistoty. K redukci psychické zátěže používá celou řadu obranných psychologických mechanismů, zejména kompenzace, identifikace a únik do fantazie. Disponuje velkou představivostí, zvýšenou sugestibilitou a má sklony dotvářet si realitu k obrazu svému. Snaha o kompenzaci pocitů nedostačivosti a slabosti může vést až k agresivnímu sociálně dominantnímu jednání, k překompenzované snaze po uplatnění. Vykazuje sklony ke lhavosti a vymyšlení, přičemž fabulovaným obsahům sama věří. Tyto skutečnosti, jež v reálu neprožila, pak může s časovým odstupem reprodukovat odlišně, jelikož chybí skutečné paměťové stopy.

Vzhledem k tomu, že ani jedna z předchozích variant vedení výslechu nevedla k výsledku, přistoupil vyslyšající k metodě přímých otázek konfrontujících rozpor mezi výpovědí nezletilé a skutečností, případně výpovědí jiného svědka či obviněného.

Tento způsob vedení výslechu vedl k tomu, že nezletilá začala velice emocionálně prožívat přímo vyslovenou nedůvěru vůči své osobě až do plačtivé reakce, kdy se domáhala souhlasu s tím, dle jejích slov: „přece bych nebyla taková svině, abych na něj řekla takovou věc, kdyby to nebyla pravda, s tím bych přece nemohla žít“.

Z vyjádření psychologa:

Osobnost posuzované se rozvíjí nerovnoměrně, disharmonicky, směrem k histriónní poruše osobnosti (mělká a labilní emotivita, egocentričnost, neustálá touha po ocenění a pozornosti, dramatizace, sugestibilita). Zjevná mstivost vůči obviněnému zjištěna nebyla. Z psychologického hlediska, jako pravděpodobný motiv ke zkreslování a účelovosti výpovědi, se jeví motiv sebeuplatnění, touha po ocenění, uznání a obdivu.

Z dalších svědeckých výpovědí bylo postupně zjištěno, že:

- nezletilá značně přeháněla své styky a závažnost vztahu s obviněným, který o ni spíše nejevila zájem
- dědeček nezletilé byl diabetik, užíval stejné léky, jaké byly nalezeny u nezletilé ve školní skříňce
- nezletilá se před několika svědky vyjádřila, že léky odcizila dědečkovi
- její pohyb ve společnosti obviněného a poskytování marihuany nebylo svědecky potvrzeno
- šetřením bylo zjištěno, že výše uvedené léky byly vydány v lékárnách v místě trvalého bydliště dědečka nezletilé, že v době vydání těchto konkrétních léků si stejný druh léků vyzvedl na základě lékařského předpisu dědeček nezletilé

Závěr výše uvedeného případu:

Trestní stíhání bylo na základě všech získaných dostupných informací získaných šetřením pracovníků Služby kriminální policie a vyšetřování a na základě psychologického posudku nezletilé, kdy její výpověď byla posouzena jako nevěrohodná, státní zástupkyně zastaveno podle ustanovení § 172 odst.1 písm. a) trestního řádu. Vzhledem k tomu, že se obviněný pohyboval v sazbě trestu odnětí svobody v rozmezí 8 až 12 let bylo velice důležité, že se pracovníci podílející na šetření tohoto případu nespokojili s prvotním výsledkem nezletilé, ale že se všemi dostupnými prostředky snažili zjistit co nejvíce skutečností, vedoucích k objektivnímu posouzení případu, ať již za využití znaleckého posudku nebo dalších specifických aspektů výslechu nezletilé osoby.

Případ č. 2

V měsíci listopadu roku 2003 byly na základě oznámení Jany Dubové a na základě dalšího zjištění pracovníků Služby kriminální policie a vyšetřování OŘ PČR Pelhřimov zahájeny úkony trestního řízení dle ustanovení § 158 odst. 3 trestního řádu ve věci podezření ze spáchání trestného činu dle ustanovení § 242 trestního zákona, kterého se měl dopustit Jiří Dub tím, že měl již delší dobu pohlavně zneužívat svou dceru Janu. Jelikož se v tomto případě jednalo o zneužívání nezletilé osoby, byla výše uvedená věc předána dle věcné příslušnosti k dalšímu postupu na Službu kriminální policie a vyšetřování Správy Jihočeského kraje Č. Budějovice.

Zdejšími pracovníky bylo prováděnými šetřeními zjištěno, že podezřelý Jiří Dub od nezjištěného dne v průběhu roku 1997 do poloviny roku 1998 v místě svého trvalého bydliště v Pelhřimově nejméně ve 20 případech zneužívaje psychické nevypěstlosti své dcery tuto přesvědčováním přinutil k orálnímu styku, kdy jej nezletilá dcera na jeho žádost orálně uspokojovala.

Dále bylo zjištěno, že od nezjištěného dne roku 1998, kdy poškozené bylo 10 let, opětovně využil Jiří Dub dětského věku a psychické nevypěstlosti své dcery a do měsíce května roku 2000 s ní nejméně jednou týdně uskutečňoval soulože, a to v místě trvalého bydliště dále, pak v maringotkách umístěnými za městem nebo na různých místech okresu v autě.

Páchání výše popisované trestné činnosti Jiřím Dubem na své dceři Janě pak pokračovalo s tím, že využívaje její závislosti na sobě jako na otci na ní vykonával soulože a dcera jej orálně uspokojovala téměř denně až do měsíce prosince roku 2003, kdy byl podezřelý na základě předchozího souhlasu se zadržením dle ust. § 76 odst. 1 trestního řádu uděleného krajským státním zástupcem zadržen orgány Policie ČR a následně bylo proti němu zahájeno trestní stíhání pro spáchání

trestných činů pohlavního zneužívání podle § 242 odst. 1 a 2 trestního zákona a znásilnění dle § 241 odst. 1 a 2 písm. b) trestního zákona účinného do 30. dubna 2001.

Státní zástupkyně Krajského státního zastupitelství v Českých Budějovicích pak na Jiřího Duba podala obžalobu pro výše uvedené úmyslné trestné činy.

V průběhu přípravného řízení bylo provedeno:

- **výslech poškozené Jany Dubové**

Jana Dubová (1988) ve svém výslechu, který byl konkrétní a obsáhlý mimo jiné uvedla, že k prvnímu styku došlo na jaře roku 1997 – otec po ní chtěl, aby si vzala do úst jeho pohlavní úd, toto nechtěla, otec jí promítl pornografický film a opětovně na ní naléhal, přičemž ona tehdy nechápala o co přesně jde. Nakonec mu vyhověla a tuto praktiku mu musela dělat až do jeho vyvrcholení až do svých 10 let. Otec jí po aktu vždy řekl, že to nesmí nikomu říci, nebo ji odvede do lesa, kde jí nikdo nenajde. Po 10. roku jejího věku s ní otec uskutečnil první pohlavní styk, ze zadu a ona při něm krvácela. Toto po ní pořád vyžadoval, přičemž ona nevěděla o co vlastně jde. Za to jí poskytoval drobné finanční částky. I když s tímto jednáním nesouhlasila, tak ji otec k posteli dotáhl, přestože plakala, neboť neměla dostatek sil se mu bránit.

Poškozená mimo jiné uváděla, že se jednání svého otce přestala bránit okolo svých 13 let a ze závěru znaleckého posudku z oboru psychologie vyplynulo, že nejde o neobvyklé jednání, ale že jde o syndrom přizpůsobení se pohlavnímu zneužití.

Poté ji otec nutil ke styku i násilím. Jednání otce neoznámila ze začátku do svých 13 let ze strachu, později nechtěla kazit rodinu a výslovně uvedla, že ke stykům by docházelo i nadále, kdyby neměla svého přítele. Když jí zakazoval stýkat se s přítelem, všechno řekla své matce a oznámila jednání otce na Policii ČR. Při výslechu vypovídala spontánně, bez problémů.

- **výslech** obviněného Jiří Duba

ve výslechu obviněný uvedl, že mezi ním a jeho dcerou k žádným intimním stykům nedošlo a nestalo se nic z toho, z čeho je obviněn. Dále sdělil, že neví, jestli jeho dcera měla v minulosti nějaký pohlavní styk.

Po vydání videokazety se záznamem jeho pohlavních styků s dcerou uváděl, že pohlavní styk s dcerou měl pouze jednou, a to v roce 2002 po návratu z výkonu trestu odnětí svobody a nikdy z jeho strany nedošlo k násilnému chování. Pak uvedl, že aktivní byla naopak jeho dcera, která styk vyžadovala, sváděla jej a prý mezi nimi došlo asi ke dvaceti pohlavním stykům. Dcera mu prý vyhrožovala, že vše řekne matce.

- **výslech** matky Jany Dubové st.

ve výslechu uvedla, že se jí dcera svěřila, jak byla otcem nucena k pohlavním stykům a když mu sdělila, že je s ním již mít nechce, jí otec zakázal v pokračování jejího vztahu s přítelem Otakarem Liškou. Potvrdila, že měl otec dost času a dostatek příležitostí být s dcerou o samotě, dále uvedla, že jí dcera řekla, že některé intimní styky otec natáčel na videokazetu. Dále uvedla, že když začala dcera chodit s přítelem Otakarem, tak viděla, jak se chování otce k dceři zhoršilo, viděla také, že jí několikrát rukou uhodil.

- **výslech** Otakara Lišky – přítel poškozené Jany Dubové

Tento uvedl, že se mu přítelkyně svěřila s tím, jak byla otcem nucena k pohlavním stykům a že jí zakazoval se s ním stýkat

- **vyžádání psychologického posudku**, který se vztahoval k poškozené Janě Dubové

Znalec z oboru psychologie uvedl:

že poškozená netrpěla příznaky poruch myšlení, vnímání či jednání způsobené duševní chorobou a mohla v průběhu rozhodné doby vnímat fakta s ohledem na průběh okolností a události správně reprodukovat.

Její paměťové schopnosti byly průměrné. Měla předpoklady k nezkrivenému vnímání událostí, nebyly u ní zjištěny žádné patologické rysy. Byly u ní registrovány příznaky psychické traumatizace, nebyl registrován sklon ke zkreslování výpovědi, lhaní či vymyšlení. Nebyla u ní shledána mstivost ani nenávisť, v té době byl však vztah k otci negativní, odmítavý a odrážel zejména pocit zrady a ublížení.

Menší nepřesnosti při výpovědi v rámci hlavního líčení znalkyně přikládala jejímu emocionálnímu stavu, protože opakované procházení traumatickou zkušeností vyvolává negativní emoce, které zpětně ovlivňují přesnost a funkčnost paměti.

- **vydání věci** – videokazeta se záznamem pohlavních styků mezi poškozenou a jejím otcem

tuto vydala sama poškozená Jana Dubová pro potřeby Policie ČR jejím vyhodnocením bylo zjištěno, že obsahovala videozáznam sexuálních aktivit mezi poškozenou a jejím otcem

- **vyžádání znaleckého posudku** z oboru psychiatrie a psychologie na obviněného

Z tohoto vyplynulo:

že posuzovaný Jiří Dub je v dostatečné míře adaptován, nebyla u něho zjištěna taková duševní porucha, která by významně snižovala práh výbavnosti agresivních vzorců chování.

- **šetření k prověření skutečností** zjištěných z výslechu poškozené výskyt maringotky a určení dalších míst, kde ve vozidle docházelo k pohlavním stykům mezi poškozenou a otcem.

Místa byla nalezena a ztotožněna a odpovídala popisem skutečností, které poškozená uvedla ve své výpovědi

- **„vytěžení osob“** v okolí trvalého bydliště obviněného k rodinným poměrům

„Vytěžováním“ těchto osob nebyly zjištěny žádné skutečnosti, které by nasvědčovaly tomu, že dcera Jana byla již delší dobu pohlavně zneužívána svým otcem, rodina měla v místě svého bydliště dobrou pověst, pouze některé z vytěžovaných osob věděly o tom, že byl již Jiří Dub v minulosti ve výkonu trestu odnětí svobody.

- **„vytěžení“ pedagogických pracovníků**, kteří v uvedeném období byli ve styku s poškozenou a jejích **spolužáků**

Ani zde nebyly shledány žádné skutečnosti, ze kterých by bylo možno usuzovat, že je Jana zneužívána svým otcem. Poškozená se o svých otřesných zážitcích nikdy nesvěřila žádné kamarádce, pedagogy nikdo ze žáků na Janiny problémy neupozornil. Pouze dva Janini učitelé uvedly, že se jim někdy zdála zakřiknutá a unavená, nikdo z nich se jí však nezeptal jestli nemá nějaké problémy.

Závěr výše uvedeného případu:

V průběhu celého přípravného řízení poškozená, její matka a přítel Otakar spolupracovali s pracovníky Policie ČR a snažili se co nejvíce napomoci k objasnění výše uvedeného případu. Poškozená již vzhledem ke svému věku v době rozpracování případu nebyla vyslýchána jako nezletilá osoba mladší 15 let, při jejím výslechu nebylo nutné přistoupit k využití loutek Jája a Pája. Při výsleších na Policii ČR vypovídala za přítomnosti pedagogického pracovníka a za přítomnosti obhájce obviněného. Přítomnost těchto osob Janu při výsleších neovlivnilo natolik, aby nemohla podat hodnověrnou výpověď, která v jejím případě byla velmi podrobná, zjevně odpovídala průběhu událostí, pouze v časových údajích si již nebyla schopna vybavit přesné časové rozmezí u jednotlivých skutků.

Negativum celého případu vidím zejména v tom, že dcera byla vlastně několik let zneužívána svým otcem aniž by si toho všimla její matka nebo osoby z blízkého okolí. Opět se prokázalo jak je již výše uvedeno, že funguje tzv. syndrom přizpůsobení se pohlavnímu zneužití,

v tomto případě by se také dalo hovořit o akomodačním syndromu, který je již v této práci popsán v jedné z předchozích částí.

Z těchto důvodů poškozená neoznámila jednání svého otce nejprve ze strachu, později nechtěla ničit rodinné vztahy, nechtěla aby na ni bylo pohlíženo jako na někoho, kdo doma způsobil problémy a kdo se choval tak, jak by se chovat neměl.

Ve styku poškozené s pachatelem bylo zamezeno vazbou, do které byl obviněný umístěn na základě rozhodnutí soudce Krajského soudu v Českých Budějovicích.

Jiří Dub byl následně odsouzen Krajským soudem v Českých Budějovicích k trestu odnětí svobody na devět let.

Jména a adresy osob vystupujících v popisovaném případě jsou záměrně změněny aby bylo vše v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů.

6 Úprava podmínek stanovených trestním řádem formou návrhů de lege ferenda

1. Zejména ve zvlášť závažných případech, především tam, kde je nezletilá osoba obětí jednání pachatele z domácího prostředí a kde je možný institut odmítnutí výpovědi (podle ustanovení § 100 odst. 1 trestního řádu), provést výslech nezletilé osoby podle ustanovení § 158a trestního řádu (za předpokladu, že hrozí nebezpečí vyvíjení nátlaku na svědka vzhledem k charakteru jeho výpovědi podle ustanovení § 164 odst. 1 trestního řádu).

V současné době je možné uplatnění provedení výslechu nezletilého jako neodkladného úkonu jen u některých závažných trestných činů.

Takto provedeným výslechem se eliminuje i přítomnost většího počtu osob u samotného výslechu dítěte (přítomni jsou jen vyslýchající, soudce, psycholog).

Po zahájení trestního stíhání již počet osob přítomných u výslechu dítěte narůstá: vyslýchající, psychologický nebo pedagogický pracovník, pracovník sociálně právní ochrany dětí, obhájce trestně stíhané osoby, případně rodiče.

2. Za velice významný faktor považuji otázku zamezení styku dítěte jako poškozeného s pachatelem.

V současné době, je-li dítě zneužito a pachatelem je rodič, musí se matka s dítětem odstěhovat např. k příbuzným nebo do azylového domu.

Pokud není možná spolupráce s rodičem, umístí se dítě do zařízení pro takto postižené děti určené, jako je např. Klokánek, jestliže v takovémto zařízení není volná kapacita je dítě umístěno do diagnostického ústavu. Vše pouze na základě předběžného opatření soudu. Návrh na vzetí pachatele do vazby není vždy soudem akceptován.

V naprosté většině případů je tedy ten, kdo je v postavení poškozeného případně jeho zákonný zástupce nucen se sám podvolit, či

najít řešení, aby bylo zamezeno styku dítěte s pachatelem – druhým rodinným příslušníkem.

Z tohoto důvodu de lege ferenda zvážit přijetí opatření, aby pachateli bylo zabráněno zákonem ve styku s dítětem. Zde se nabízí možnost zavedení institutu **vykázání** jako při řešení případů domácího násilí.

3. Přítomnost obhájce obviněné osoby při výslechu nezletilých osob je podle mne dalším z problémů, který by měl být upraven změnou zákonných norem. Pokud se jedná o výslech nezletilce je přítomnost obhájce trestně stíhané osoby velmi rušivým vlivem při tomto úkonu.

Už pouze přítomnost osoby, která pro dítě z nepochopitelných důvodů hájí práva někoho, kdo dítěti ublížil na dítě působí negativně.

Dalším problémem je bezprostřední kontakt obhájce, jeho nonverbální projevy, způsob pohledu na dítě, hlasité projevy obhájce jako reakce na odpovědi dítěte, kdy obhájce sám dobře ví, které otázky a jaké odpovědi na ně jsou pro jeho klienta při výslechu klíčové a které skutečnosti je zejména potřeba ze strany obhajoby zpochybnit. V důležitých fázích výslechu může obhájce šoupat židlí, odkašlávat, poklepávat psacími potřebami do stolu, vzdychat, pomlaskávat a to vše při bezprostředním očním kontaktu s vyslychaným nezletilcem. V těchto případech se z mého pohledu jedná o závažné narušování výslechu a manipulaci s dětskou psychikou, což se negativně projeví na kvalitě výslechu. Dítě je prostě ze strany obhájce ovlivňováno.

Z těchto důvodů bych navrhl de lege ferenda upravit přítomnost obhájců u výslechu nezletilce a to tím způsobem, že obhájce by výslech sledoval z vedlejší místnosti přes zrcadlové sklo, kdy dítě by pouze vědělo, že ve vedlejší místnosti je přítomen obhájce ale tohoto by v průběhu výslechu nevnímalo. Zvukový přenos by byl změněn modulátorem hlasu a to zejména tehdy, kdy by na závěr výslechu kladl otázky obhájce, tedy komunikoval přímo s vyslychaným nezletilcem. Tímto způsobem by byla eliminována možnost ovlivňovat dítě pomocí hlasu, kdy obhájce sám nejlépe ví, kdy jaký tón hlasu a jaký způsob podání otázky má v daný okamžik použít.

4. Vzhledem k požadavku neopakovat výslechy nezletilých osob by byl nesporným přínosem procesně důkazně uznaný zvukový a obrazový záznam výslechu nezletilé osoby. Tím by byla zajištěna v co největší možné míře autentičnost a aktuálnost výpovědi a minimalizováno zkreslení výpovědi, způsobené jednak zapomínáním a snahou o vytěsnění nepříjemných a stresujících vzpomínek, a jednak možným ovlivňováním dítěte ze strany rodinných příslušníků a příbuzných zejména v případech kdy se jedná o pohlavní zneužívání, znásilnění, narušování mravní výchovy, týrání svěřené osoby apod.

Mimo výše uvedených návrhů změn bych chtěl ještě zmínit některé obecné zásady pro pracovníky Policie ČR:

1. Dodržovat zásadu, že výslech nezletilé osoby provádí policista specialista proškolený po linii trestné činnosti mládeže a trestné činnosti páchané na mládeži a dětech, který má osobnostní a profesionální předpoklady ke komunikaci s dětmi, k navázání kontaktu s nimi a vedení výslechu tak, aby bylo k dítěti přistupováno zvlášť ohleduplně a bez dalších stresujících faktorů, kdy určitý faktor stresu v závislosti na konkrétním případě zde již vždy existuje.

2. Výslechy, kde vystupuje dítě jako poškozený, ať už se jedná o jakoukoli trestnou činnost, provádět důkladně tak, aby v něm byly obsaženy nejen skutečnosti týkající se bezprostředně skutku ale i ty, které dokumentují prostředí, kde dítě žije, postavení v kolektivu ať již ve škole tak v různých zájmových kroužcích, jeho hodnocení, postoje, chápání, vztahy k nejbližším osobám, jeho vztahy a vazby obecně, jak citové tak sociální, styl života, preference, atd. Nikdy nevíme, jaké další skutečnosti budou zjištěny v průběhu vyšetřování a při respektování neopakovatelnosti výslechu nezletilého, by pak mohly některé důležité okolnosti zůstat neobjasněny.

7 Závěr

Jak bylo uvedeno již v úvodu a prvních kapitolách, cílem této práce bylo vymezit základní charakteristiku a podstatu výslechu, přičemž nedůležitějším úkolem bylo zaměřit se na zvláštnosti výslechu nezletilých osob a navrhnout možné změny právní úpravy, která by ještě více ochránila nezletilé osoby při výslechu.

Pro pochopení jednotlivých pojmů a dělení byly v praktické části uvedeny dva příklady, které dokumentují používání různých metod, jež byly popsány v teoretické části. Praktické příklady potvrzují nejen nutnost odlišného zacházení s mladistvými a nezletilými při výslechu a při podávání vysvětlení ve srovnání s výslechem dospělých osob, ale rovněž nutnost odborného vzdělání jednotlivých osob, které se na výslechu nezletilých osob podílejí, resp. které výslech nezletilých osob provádějí.

Ovšem považuji za nutné poznamenat, že záleží také na osobnostních rysech vyslychajících osob, které mohou být v některých případech důležitější než samotná odbornost.

Návrhy právní úpravy *de lege ferenda* byly především zaměřeny na procesní postupy, při kterých jsou přítomny nezletilé osoby. Cílem těchto navržených úprav je především nutnost chránit psychický stav dítěte tak, aby výslech, který je prováděn v souvislosti s trestnou činností dítětem nebo na dítěti spáchanou, nenechal ve vědomí dítěte daleko horší následky než trestná činnost samotná.

I přes odborné znalosti a profesionalitu vyslychajících pracovníků, pracujících s mladistvými, totiž nemusí vést výslech, či podání vysvětlení vždy k předpokládanému cíli, ke kterému by měly výslech, či podání vysvětlení směřovat, zejména proto, že dítě může být ovlivněno okolními vlivy, především chováním zúčastněných osob.

Za velice významný faktor považuji otázku zamezení styku dítěte jako poškozeného s pachatelem, např. vykázáním pachatele ze společné domácnosti, ale rovněž omezení přítomnosti obhájce obviněné osoby při

výslechu nezletilých, neboť hrozí nebezpečí vyvíjení nátlaku na svědka. Domnívám se, že neméně důležitým prostředkem, který by měl být upraven v trestním řádu, je i možnost použití audiovizuálního záznamu. Navrhované změny právní úpravy by měly přispět k daleko efektivnější ochraně nezletilých při výslechu.

8 Přehled pramenů a použité literatury

- 1) Čírtková, L. *Kriminální psychologie*. Praha, Eurounion, s.r.o., 1998, ISBN 80-85858-70-3.
- 2) Čírtková, L., Červinka, F. *Forenzní psychologie*. Praha, Support, 1994
- 3) Hejda, J. *Kriminalistika*. Praha, Oeconomica, 2006
- 4) Hejda, J. *Trestní právo hmotné*. Praha, Oeconomica, 2006,
- 5) Chmelík, J. *Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži*. Praha, MV ČR, 1992. upravené a rozšířené vydání
- 6) Musil, J. a kol. *Kriminalistika*. Praha, Naše vojsko, 1994, ISBN 80-206-0423-5.
- 7) Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J. *Kriminalistika*. 1. vydání Praha: C.H. Heck, 2001, ISBN 80-206-0423-5.
- 8) Pješčak, J. a kol. *Kriminalistika*. Praha, Naše vojsko, n.p. 1982
- 9) Spurný, J. *Psychologie výslechu*. Praha, Portál, s.r.o., 2003, ISBN 80-7178-846-5.
- 10) Vágnerová, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha, Portál, 1999, ISBN 80-7178-214-9.
- 11) Weiss, P. a kol.: *Sexuální zneužívání dětí*, Praha, Grada Publishing, a.s., 2005, ISBN 80-247-0929-5
- 12) Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
- 13) Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších novel a doplňků
- 14) Zákon o rodině – zákon č. 94/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů
- 15) Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- 16) Zákon České národní rady č. 283/1991 Sb., o Policii České

republiky, ve znění pozdějších předpisů

- 17) Závazný pokyn policejního prezidenta ČR č. 8/2002, kterým se upravuje systém práce a postupy příslušníků Policie České republiky při odhalování a dokumentování kriminality dětí a trestné činnosti páchané na mládeži
- 18) Zvláštní zpráva Nejvyššího státního zastupitelství o trestné mladistvými a nedospělci a trestné činnosti páchané na dětech na mládeži ze dne 15.6.1998, čj. 1 Spr 135/98
- 19) Statistické údaje Policejního prezidia ČR

9 Přílohy

- Příloha č. 1 Poučení mladistvého**
- Příloha č. 2 Protokol o výsledku mladistvého**
- Příloha č. 3 Protokol o výsledku svědka osoby mladší 15 let**
- Příloha č. 4 Foto loutek „Jája a Pája“**
- Příloha č. 5 Statistika kriminality spáchané na osobách ve věku 0-15 let v Jihočeském kraji za rok 2003**
- Příloha č. 6 Statistika kriminality spáchané na osobách ve věku 0-15 let v Jihočeském kraji za rok 2004**
- Příloha č. 7 Statistika kriminality spáchané na osobách ve věku 0-15 let v Jihočeském kraji za rok 2005**
- Příloha č. 8 Statistika kriminality spáchané na osobách ve věku 0-15 let v Jihočeském kraji za rok 2006**